

מצא כריכות ברשות הרבים — הרי אלו שלו, משום שברשות הרבים מקום אינו סימן, הואיל ומנשפתא ברגלי אדם ובהמה.

ואילו כשמצא כריכות ברשות היחיד, אזי הדין הוא כך:

אי נמצאו בצורה כזו שניכר שאבדו דרך נפילה, ולא הונחו שם מדעת — הרי אלו שלו. משום שאין יכול להכריז מקום, שהרי הבעלים אינם יודעין היכן נפלה מהם האבידה.

אבל אי נמצאו דרך הנחה [שניכר שהניחם בעליהם שם, ולא נפלו מהם] — נוטל את הכרות, ומכריז מקום. שאם יניחם וילך, עלול לבוא נכרי וליטלם.

וזה וזה, כריכות ברשות הרבים, וברשות היחיד בדרך נפילה, שפסקנו שהרי אלו שלו — היינו בדבר שאין בו סימן.

אבל בדבר שיש בו סימן, לא שנא נמצא ברשות הרבים, ולא שנא נמצא ברשות היחיד, בין דרך נפילה, ובין דרך הנחה — חייב להכריז [והיינו לטעמו של רבא, שסובר שסימן העשוי לידרס — הרי סימן.

ולכן, אף אם נמצא ברשות הרבים — חייב להכריז].

שנינו במשנתנו: ומחרוזות של דגים וכו' הרי כג-ב אלו שלו, משום שאין בהם סימן.

ותמהינן: אמאי הרי אלו שלו? להוי [שיהא] הקשר שקשורים בו הדגים סימן, ויהא חייב המוצא להכריז על האבידה! (77)

ומתריצין: במשנתנו מדובר שהדגים קשורים בקטרא דציידא [בקשר הדייגים], דכולי עלמא הכי מקטרי [שכולם קושרין באותה צורה], ואם כן, אין הקשר סימן.

ותמהינן: ולהוי מנין סימן? כלומר, שיהא מנין הדגים שחרוזים במחרוזת סימן!

ומתריצין: מדובר במקום שנהגו הדייגים לחרוז במנינא דשוין. שחורזין מספר קבוע של דגים במחרוזת, ולכן אין המנין סימן, שהרי בכל המחרוזות יש אותו מנין.

בעו מיניה מרב ששת: אבידה שאין בגופה סימן, אבל אפשר לתת סימן במנין החפצים שנמצאו, האם הוי סימן להחזיר אבידה על פיו, או לא הוי סימן? (78)

יאוש.

פשוט לגמרא שהוי סימן, היינו בקשר של שטרות. אבל בקשר של מחרוזות, שכל אחד קושר בצורה שונה, לכולי עלמא הוי סימן [וגבי שאלת הגמרא להלן "ולהוי מנין סימן" כתב הריטב"א, דודאי בדרך קושיא היא, שהרי קיימא לן שמנין הוי סימן].

78. כך היא הגירסא לפנינו, וכן גרס הרא"ש, וכן הגיה הרש"ל. אבל הרי"ף ועוד ראשונים גורסים ששאלו מרב ששת אם משקל הוי סימן. וטעם הגורסין כגירסא ראשונה, משום דאי

77. הרמב"ן מפרש, שאין שאלת הגמרא בדרך קושיא, שפשוט לו למקשן שקשר הוי סימן, אלא בדרך דקדוק. דהיינו, אם קשר הוי סימן, צריך להחזיר את המחרוזות בסימן הקשר, אלא ודאי שקשר אינו סימן!

אמנם הריטב"א [בשמ"ק] כתב, שפשוט היה למקשן שקשר הוי סימן, ושאל בדרך קושיא: "להוי קשר סימן!" ומה שמשמע מהגמרא לעיל [כ' ב] "שמעת מינה קשר סימן", שלא היה

אמר להו רב ששת: תניתוה: מצא כלי כסף, וכלי נחושת, גסטרוך של אבר [חתיכות של עופרת], וכל כלי מתכות, הרי זה לא יחזיר, עד שיתן בעל האבידה אות [סימן], או עד שיכוין משקלותיו. שיאמר מה היה משקל האבידה.

ומדמשקל הוי סימן, מסתבר שמדה גודלה של האבידה [ומנין] — נמי הוי סימן⁽⁷⁹⁾.

שנינו במשנתנו: וחתיכות של בשר וכו' הרי אלו שלו.

ותמהינן: אמאי הרי אלו שלו? להוי משקלא [שיהא משקל החתיכות] סימן?

ומתצינן: במשקלא דשוין. כלומר, שנהגו

הטבחים לחתוך חתיכות במשקל שוה.

ותמהינן: ותהוי סוג החתיכה גופה סימן? שיתן בעל האבידה סימן, או [אם] החתיכה היא דרפקא [של הצואר], או שהיא דאטמא [של הירך]?

מי לא תניא שדבר זה נחשב סימן? הרי כך שנינו בברייתא: מצא חתיכות גיב, ודג נשורך [או שמצא דג שנשכוהו] — חייב להכריז.

אבל אם מצא חביות של יין, ושל שמן, ושל תבואה, ושל גרוגרות, ושל זיתים — הרי אלו שלו, משום שאין בדברים אלו סימן⁽⁸⁰⁾.

וסבורה הגמרא עתה, שמדובר שאין בדגים

ואומרת הגמרא שאין זו טענה: "שומשמי מאי סימנא אית להו? ודקאמר כן וכן הויין, אימר חושבנא איתרמי", והרי כאן אמרינן שמדה ומנין הוי סימן! ועיין בתוס' שם מה שתירצו.

ותירץ הריטב"א שם, שדווקא באבידה הוי מדה ומנין סימן. אבל להוציא ממון מהנפקד — לא חשיב סימן. והכי איתא גם ברמב"ם [פ"ו מהל' שאלה ופקדון הל"ד], וכפי שביאר שם המגיד משנה, שמנין לא הוי סימן מובהק לגמרי. ובריטב"א כאן תירץ, דהתם מיירי שראה את החבית שהיו בה הפירות, ולכן אמרינן שאמד כמה פירות היו בה. אבל בסתם שלא ראה — הוי מנין סימן. [ועיין בקצוה"ח סימן רנ"ט סק"ב ורצ"ז סק"א שהאריך בעינין הוצאת ממון על ידי סימנים].

80. מה שהביאה הגמרא הך סיפא דברייתא, היינו שלא נפרש שמדובר בכמה חתיכות של דגים, ומכריז מחמת סימן מנין. לכך מביא הסיפא דחביות של יין וכו', שאם כן, שמכריז סימן מנין, הרי גם כאן יצטרך להכריז מחמת

בעו מיניה אם משקל הוי סימן, מה השיב רב ששת "ומדמשקל הוי סימן — מדה ומנין נמי הוי סימן", הרי שאלו ממנו רק משקל! [אמנם הרשב"א והר"ן שגורסים כגירסא השניה מבארים, שאין אלו דברי רב ששת, אלא הגמרא מסיקה כך]. ועוד, הרי משקל עדיף ממדה, כדאיתא לקמן: "מדת ארכו ומדת רחבו ומדת משקלותיו — ינתן לאומר מדת משקלותיו".

וטעם הגורסין כגירסא השניה, משום שכך היא הגירסא הקדמונית. ועוד, שאם מנין שאלו ממנו, למה לו לדייק מהברייתא, לפשוט מהברייתא דבדי מחטין [להלן כ"ד א], דקתני להדיא: "אבל מצאן שנים שנים — חייב להכריז!" [ועיין בהגהות הב"ח על הרא"ש שצייין לדברי התוס' לקמן כ"ה א, והיינו, שאת הראיה מההיא ברייתא אפשר לדחות, שדווקא מנין וחרווא הוי סימן, עיי"ש].

79. הקשו הראשונים, הא בגמרא ביבמות [קט"ו ב] גבי עובדא דההוא דאפקיד שומשמי, שטען המפקיד: "והא כן וכן הויין, ובחביתא רמיין!"

בימי התנאים, היו חביות היין והשמן עשויות מחרס. ולאחר שבעלי הבתים מלאוין ביין, היו מגיפין אותן במגופת חרס, ושורקין טיט מסביב, במקום חיבור המגופה לחבית, להדביק את המגופה אל החבית, כדי שלא יצא ריח היין.

ובימי שבט או ניסן, כשהיו מוכרין בעלי הבתים חביות יין לחנוונים, היו מסירין את מגופותיהם, כדי שיוכל החנווני לטעום את היין. ולאחר מכן היה חוזר החנווני וסותם את המגופות, וטח טיט סביב כל המגופה, כדי שישמר ריח היין לאורך זמן, ויוכל למכרו בשעת היוקר, וזה נקרא רושם, וכך היה נושאן החנווני לביתו.

ואמנם יש חנוונים שאינם רוצים לשמור את החביות למכרן בשעת היוקר, אלא לוקחין אותן כדי למכרן מיד, והם נושאין אותן לביתם פתוחות.

אמר מר: מצא חביות של יין, ושל שמן, ושל תבואה, ושל גרוגרות, ושל זיתים — הרי אלו שלו⁽⁸³⁾.

סימן, אלא שהחתיכה עצמה, אם זהו ראש או זנב וכדומה, זה עצמו הסימן⁽⁸¹⁾. וכן בדג נשוך, הנשיכה עצמה — היא הסימן. ומוכח מכאן, שחתיכה — היא סימן!

ודוחה הגמרא: **הכא במאי עסקינן** — **בדאיכא סימנא בפסקא** [שיש סימן בצורת החיתוך, שלא נחתך כדרך שרגילים לחתוך].

כי הא, דרבה בר רב הונא, כשהיה שולח חתיכת בשר לאשתו ביד נכרי, וחשש שיתחלף בבשר אחר שאינו כשר, היה עושה בבשר סימן, על ידי כך שהיה מחתיך ליה **אתלתא קרנתא** [שהיה מחתכו בצורת משולש, שיש לו שלש קרנות]⁽⁸²⁾.

ואמרינן: **דיקא נמי**, כך גם מדויק מלשון הברייתא, שמדובר שיש סימן בצורת החיתוך של הדג, **דקתני** חתיכות דגים — **דומיא דדג נשוך**, שיש בו סימן מיוחד. משמע, שאף בחתיכות של דגים, מדובר שיש בהם סימן, והיינו בצורת החיתוך.

ומסקינן: **שמע מינה**.

הרי בענין בשר שנתעלם מן העין הקילו טפי, כדאיתא בתוס' כאן! ותירצו, דבבשר שנתעלם רק בדיעבד מקילין לסמוך על סימן כל שהוא, ומזה שסמך רבה לכתחילה על הסימן של חיתוך — מוכח שהוא סימן גמור.

עוד תירצו על פי מה שכתב הט"ז [יו"ד סוף סימן ס"ג] שכששלח על ידי נכרי גרע טפי, דחיישינן שיחליף, וצריך סימן גמור, וכאן הרי פירש רש"י שרבה שלח לאשתו על ידי נכרי, אם כן מוכח שהוא סימן גמור!

83. הקשו התוס', למה לא נאמר שמידת היין שבחבית תהא סימן?

מנין! אלא בהכרח שמדובר בחבית אחת, ומאי דתני חביות — היינו חביות דעלמא. ואם כן, ה"ה ברישא גבי חתיכות דגים, מדובר בחתיכה אחת, ואין מנין סימן. פנ"י.

81. כתב המהר"ם שיש, דפשיטא ליה למקשה שמכריו מחמת סימן החתיכה ולא מחמת סימן המשקל, מזה ששינוי "חתיכות דגים", דאם המשקל הוא הסימן, הוא הדין בדגים שלמים! אלא על כרחך שמדובר במתקלא דשוין, ומה שמכריו היינו מחמת החתיכה.

82. הקשו באחרונים, מה הראיה מההיא דרבה,

ותמהינן: **והא תנן: המוצא כרי יין וכרי שמן**

— **חייב להכריז!** (84)

אמר רבי זירא אמר רב: במתניתין מדובר ברשום [בחבית רשומה], וזהו הסימן שנותן בעל החבית, לפי שכפי שהתבאר, יש שרושמין את החביות כדי למכרן מאוחר יותר, ויש שנושאים אותן פתוחות למוכרן

מיד (85).

ותמהינן: **מכלל דבברייתא ששינוי שהרי אלו שלו — מדובר בשמצא פתוח? אי במצא פתוח — פשיטא שאינו חייב להכריז, שהרי אבידה מדעת היא! שהרי שקצים ורמשים ונחשים יכולים לשתות מהחבית!** (86) (87)

במציף מתייאש, משום שגם כך הנחשים יכולים לשתות מהחבית].

ותוס' ועוד ראשונים מפרשים, שכל בעל הבית עושה את הרישום משונה משל חברו, וזהו הסימן. ועיין ברש"ש שכתב גם בדעת רש"י שיש סימן ברישום. ולא נתבאר בדבריו למה הוסיף רש"י שיש נושאים אותה פתוחה.

וכך מתבאר המשך הסוגיא לפי שיטת הראשונים:

"מכלל דברייתא בפתוח", דאי בסתומות, הרי

יש בהן סימן! ואם כן, הרי זו אבידה מדעת!

ומתוצת הגמרא: "במציף". שלא טח

סביבותיה. ובאופן כזה, שלא רשם, אין כאן סימן.

אבי מתרץ: "כאן קודם שנפתחו האוצרות,

כאן לאחר שנפתחו האוצרות", דהיינו, במשנה

מדובר קודם שנפתחו האוצרות, שאז הוי

הרישום סימן, כי הואיל ועדיין לא מוכרים, אין

האחד מכיר את סימן הרישום של חברו. ואילו

בברייתא מדובר לאחר שנפתחו האוצרות, שאז

אין הרישום סימן, כיון שבאותו זמן הלקוחות

בודקים יין אצל מוכרים רבים, ומתוך כך מכירים

את הרישום של אחרים. ועוד, שמשום כך אי

אפשר לקבוע ממי אבדה החבית, מהמוכר או

מהקונה [ועיי' בתוס'].

86. הקשה הריטב"א, לשיטת רש"י שאין

ברישום עצמו סימן, והרישום עצמו הוא הסימן,

הרי היה אפשר להעמיד את הברייתא בחבית

רשומה, וביומי תשרי שכל החביות רשומות!

87. בתרומת הכרי [סימן רס"א] הקשה, לשיטת

ותירצו, שמדובר שנמצאו חביות מלאות, וכל החביות המלאות שוות. אבל אה"נ, אם נמצאה חבית שאינה מלאה, תהא מידת היין סימן.

84. הקשה הפנ"י, מאי קושיא? אולי מדובר במשנה בשמצא כדים רבים, וחייב להכריז משום סימן מנין! ובחי' הגרעק"א הקשה, הרי אפשר להעמיד שהמשנה מדברת שמצא שלא ברקתא דנהרא, והוי מקום סימן!

ותירץ הפנ"י, שסיפא דכרי יין — דומיא דרישא דככרות ומחרוזות של דגים, וברישא בהכרח מדובר שמצאן אחת אחת, ואין סימן מנין ולא מקום, אם כן, גם בסיפא מדובר באופן כזה, כי אחרת, שיחלק ברישא גופא, וליתני שכשיש באבידה סימן מקום או מנין — חייב להכריז.

עוד הקשו האחרונים, שמא המשנה מדברת בכדים שאינם מלאים, ומדת היין תהיה הסימן! עיין במהרש"א ובמהר"ם שיף.

85. כך פירש רש"י. וכן כתב המגיד משנה [פט"ו מגזילה ואבידה הל"ט] בדעת הרמב"ם.

ותמהו הראשונים [עיין בתוס' ובריטב"א בשמ"ק], מה סימן הוא זה?!

עוד הקשו האחרונים על פירוש רש"י, אם רשום הוי סימן משום שיש נושאים אותה פתוחה, אם כן גם פתוחה יהא סימן, משום שיש שרושמין! ותירץ המהר"ם שיף, שבפתוחה לא מועיל הסימן, משום שבכל זאת הבעלים מתייאשין, לפי ששקצים ורמשים שותים הימנה [ועל מה שהגמרא מתרצת שמדובר במציף, לא יקשה שמציף הוי סימן, משום שאפשר שאף

אשכח הביתא דהמרא לאחר שנפתחו האוצרות.

אתא לקמיה דאביי, לשאלו כיצד לנהוג בחבית.

אמר ליה: זיל שקול לנפשך [טול אותה לעצמך]. והיינו כדבריו לעיל, שלאחר שנפתחו האוצרות, אין רישום החבית נחשב סימן, ולכן לא שאלו אם החבית היתה רשומה או לא, משום שאף אם היתה רשומה, אין זה סימן.

בעא מיניה רב ביבי מרב נחמן: מקום, הוי סימן, או לא הוי סימן?

[בעיה זו הובאה כאן, משום שרב נחמן פושט מהברייתא שהובאה לעיל].

אמר ליה: תניתוח: מצא חביות של יין ושל שמן ושל תבואה ושל גרוגרות ושל זיתים — הרי אלו שלו.

ואי סלקא דעתך דמקום הוי סימן, למה הרי אלו שלו? לברוי [שיכריז] מקום! (89)

אמר רב הושעיא: אכן, ודאי שאין מדובר בברייתא בחבית פתוחה לגמרי, אלא במציף את המגופה [שהניח את המגופה על פי החבית, ולא שרקה בטיט], ולכן אינה אבידה מדעת, שהרי אין שרצים יכולים לשתות הימנה. ומכל מקום אין כאן סימן, ולכן הרי היא שלו.

אביי אמר: אפילו תימא שאירי ואירי, גם המשנה וגם הברייתא, מדובר ברשום, ומכל מקום לא קשיא, משום שכאן, במשנה, מדובר שנמצאה החבית קודם שנפתחו האוצרות של יין, שלא הגיע עדיין הזמן הקבוע למכירת חביות היין, שהוא בחדשי אדר וניסן, ורק יחידים מוציאים אז חביות רשומות למכור, ולכן הרישום מהווה סימן.

ואילו כאן, בברייתא, מדובר לאחר שנפתחו האוצרות, שאז אין הרישום של החבית נחשב סימן, שהרי באותו זמן יש הרבה שרושמי את חביותיהם (88).

ומצינו שאביי נהג כך גם הלכה למעשה.

כי הא [כפי שמצינו], דרב יעקב בר אבא

ברישום עצמו, שרישומו של כל בעה"ב משונה משל חבירו, כתבו התוס' דהיינו טעמא דאביי, משום שבעל הבית אחד מוכר לחנוונים הרבה, שאז כולם רשומים בענין אחד.

והריטב"א כתב, דאחר שנפתחו האוצרות, ונכנסים בני אדם לראות את החביות, מכירין כולם ברישומי כל החביות, ושוב אין הרושם סימן. ועוד, שאין ידוע אם אבדה לבעל הבית או ללוקח, וכענין שאמרו לקמן לגבי מטבע "דלמא אפקה".

89. כתב הריטב"א, דמכל שאר דברים הנזכרים

הרמב"ם, שבאבידה מדעת פטור רק מחיוב השבה, אבל אינה הפקר, אם כן מה מקשה הגמרא "פשיטא"? הרי הוצרך התנא להשמיענו שלא רק שפטור המוצא מהשבה, אלא אף שהיא שלו, ומטעם שאין בה סימן!

88. כתב הפרישה [חו"מ סימן רס"ב ס"ט] שלפי מה שפירש רש"י בטעמיה דרב, שהרישום עצמו הוא הסימן, לפי שיש שנושאין אותה פתוחה, צריך לומר שאביי פליג, וסבירא ליה שכל החנוונים רושמים, ולכן אין הרושם סימן.

ולפי מה שפירשו הראשונים, שיש סימן

איכא דאמרי, שכך אמר רב מרי: מאי טעמא אמרו רבנן שמקום לא הוי סימן אם נמצאה האבידה ברקתא דנהרא?

משום דאמרינן ליה: כי היכי דאתרמי לדידך [כשם שקרה לך] שאבד לך דבר בהאי [באותו] מקום, יתכן שאתרמי נמי לחברך שאבד לו דבר בדיוק בהאי מקום, משום שמצוי הוא שנשכחות שם חביות⁽⁹¹⁾.

החוא גברא דאשכח כופרא בי מעצרתא [מצא זפת בבית הברד, ודבר שאין בו סימן הוא].

אתא לקמיה דרב, לשאל כיצד ינהג בזפת.

אמר ליה: זיל שקול לנפשך [לך טול את הזפת לעצמך]⁽⁹²⁾.

אמר רב זביד: אין מכאן ראיה, משום שאפשר לומר, שהכא במאי עסקינן — שנמצאה החבית ברקתא דנהרא [בשפת הנהר]⁽⁹⁰⁾. שהמוכרין מביאין לשם את היין בספינה, והלוקחין מורידים את החביות שקנו אל שפת הנהר, ונושאים אותן משם אחת אחת, ופעמים ששוכחין שם חבית אחת.

והגמרא ממשיכה לבאר מדוע אם בא אדם ונותן סימן, שהחבית נמצאה ברקתא דנהרא, אין זה נחשב כסימן.

אמר רב מרי: מאי טעמא אמרו רבנן שרקתא דנהרא לא הוי סימן?

משום דאמרינן ליה לזה שטוען שהאבידה שלו: כי היכי דאתרמי לדידך ששכחת שם חבית, כך יתכן שאתרמי נמי לחברך ששכח, שהרי דבר מצוי הוא שנשכחות שם חביות.

91. כך פירש רש"י, שנפקא מינה בין שתי הלשונות, שלפי לשון זו של הגמרא, אפילו אם כיוון ואמר בדיוק את מקום מושבה של החבית, לא הוי סימן.

92. הקשו הראשונים, למה לא יזכה בעל המעצרתא בכופרא מדין חצר? ותירץ הריטב"א, שהמעצרתא היתה במקום שאינו משתמר לדעת הבעלים, ולכן אינה קונה לו. עוד תירץ הריטב"א, שבעל המעצרתא עצמו מצא את הכופרא.

ובנמוקי יוסף תירץ, שהכופרא היתה שם כבר קודם יאוש, והרי לא עדיפא חצרו מידו, וכשם שכשהגביה קודם יאוש, שבאיסורא אתא לידיה, שוב אינו זוכה בה לעולם, כך הדין גם כשנמצאה בחצרו.

במשנה שהרי אלו שלו, אינו יכול לדקדק שמקום לא הוי סימן, לפי שאפשר לומר שמדובר בדרך נפילה. אבל חביות של יין ודאי מדובר בדרך הינוח, שכיוון שכבודות הן, לא שייך לומר שנפלו שלא מדעת.

90. הרמב"ם [פט"ו מהל' גזילה ואבידה הל"ט] פוסק, שכדי יין וכדי שמן לאחר שנפתחו האוצרות — הרי אלו שלו. וכתב שם הראב"ד בהשגותיו, שהיינו דווקא ברקתא דנהרא, אבל במקום אחר — הוי המקום סימן.

ועיין במרכבת המשנה שכתב בטעם הרמב"ם שלא הזכיר רקתא דנהרא, דהיינו משום דסבירא ליה שרק בחביות של יין, שהן גדולות וכבודות, ובודאי באו לשם בדרך הינוח, וגם לא מנשפתי, אזי הוי מקום סימן. אבל בכדים, שהם קטנים וקלים, בכל מקרה לא הוי מקום סימן.